

ดาบสองคมของความคาดหวัง

สุภัทรา คงเรือง

“ ลูกจำ ตื่นได้แล้วจะ เดียวไม่ทันนะ ใกล้จะเจ็ดโมงแล้ว ” ถ้าเสียงปลุกของแม่เป็นเสียงที่ปลุกในวันปกติที่ไม่ใช่วันเสาร์อาทิตย์ ก็คงจะไม่น่าแปลกอะไร แต่วันนี้เป็นเช้าของวันอาทิตย์ที่แม่ปลุกลูกสาววัย 5 ขวบ

คุณคงจะเคยได้ยินหรือได้พบเหตุการณ์เช่นนี้มาบ้าง พ่อแม่ยุคนี้มีความรู้ความเข้าใจดีเกี่ยวกับเรื่องพัฒนาการต่าง ๆ ของลูก มีหนังสือ ตำรา สื่อวิทยุ โทรทัศน์มากมายที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก ประกอบกับกระแสการปฏิรูปตามพระราชบัญญัติการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพ โดยมุ่งหวังให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข พ่อแม่ยุคใหม่ก็พยายามที่จะเลี้ยงลูกของตนให้มีความเก่ง มีความรู้ความสามารถให้ถึงขีดสุดของศักยภาพ ให้มีความเชี่ยวชาญในหลาย ๆ ด้าน เก่งหลากหลายตามทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligence) ที่กล่าวว่าต้องเก่งด้านภาษา ตรรกะ มิติสัมพันธ์ ร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี มนุษย์สัมพันธ์ ด้านตนหรือการเข้าใจตนเอง และด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่มีงานวิจัยออกมาเกี่ยวกับเรื่องความสามารถของสมองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องหน้าต่างแห่งโอกาส (window of opportunity) ที่กล่าวว่าสมองจะมีการเรียนรู้แต่ละเรื่องในแต่ละช่วงเวลา ถ้าช่วงนั้นเด็กไม่ได้เรียนรู้ เด็กก็จะพลาดโอกาสในการเรียนรู้ หรือสามารถเรียนรู้ได้น้อยลง พ่อแม่ด้วยความรักลูกเป็นห่วงลูก ก็กลัวว่าลูกจะพลาดโอกาสสำคัญ ๆ ไป ก็ส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนสอนพิเศษ โรงเรียนกวดวิชาต่าง ๆ เพื่อหวังว่าลูกจะได้เป็นคนเก่งหลากหลาย ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนสอนพิเศษหรือโรงเรียนกวดวิชาก็มีให้เลือกมากมายและปรับบทบาทให้สอดคล้องกับความต้องการของพ่อแม่และความรู้สมัยใหม่ทางการศึกษาปฐมวัยโดยการเปิดสอนการฝึกทักษะต่าง ๆ ให้กับเด็ก ๆ ให้เก่งหลากหลายตามความคาดหวังของพ่อแม่ เช่น ทักษะดนตรีและการเคลื่อนไหว ศิลปะ ฝึกจินตภาพ ภาษาอังกฤษ ฝึกการเข้าใจในตนเอง เป็นต้น ดูเหมือนว่าพ่อแม่จะมีทางเลือกในการเลือกที่เรียนให้ลูกมากขึ้น แต่ในความเป็นจริงไม่ใช่เช่นนั้น พ่อแม่ด้วยความรักลูก กลัวว่าลูกจะพลาดโอกาสต่าง ๆ ในการพัฒนา ก็จัดคิวให้ลูกได้มีโอกาสได้

พัฒนาหลายด้านให้เต็มตามศักยภาพ โดย จันทรึงศุภร์ เรียนที่โรงเรียน ตอนเย็นเรียนพิเศษตัวต่อตัวที่บ้านสอนทำการบ้านด้วย วันเสาร์เช้า เรียนภาษาอังกฤษ ป้ายเรียนศิลปะ อาทิตย์เช้าว่ายน้ำ เย็นเรียนดนตรี ปิดเทอมไป Summer camp พ่อแม่รัก ปรารถนาดี ต้องการและคาดหวังให้ลูกมีอนาคตที่ดี แต่ลืมไปว่าสิ่งที่พ่อแม่ยึดเยี่ยยดีให้กับลูกนั้นเกินความพอดี พ่อแม่มีความคาดหวังสูง ส่งลูกให้เข้าเรียนหลาย ๆ แห่ง จัดตารางเรียนให้ลูกเพื่อไม่ให้พลาดโอกาส จนลูกไม่มีเวลาพักผ่อน และไม่มีเวลาเล่นอย่างอิสระ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เด็กเกิดความเครียด มีความบีบคั้นคับข้องใจ กลายเป็นเด็กเก็บกด มีปัญหา บางคนกลายเป็นคนเจ้าอารมณ์ หงุดหงิดง่าย วิตกกังวลสูงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่ดี มีผลต่อสุขภาพจิตของเด็ก ซึ่งความเครียดของเด็กเกือบร้อยทั้งร้อยมีผลมาจากการเล่นดูและสภาพแวดล้อมทางสังคม เด็กยังต้องการการพักผ่อน ต้องการการเล่น ต้องการความเข้าใจ ต้องการอิสรภาพ เด็กจำเป็นจะต้องให้ได้เติบโตตามวัยและศักยภาพของตน มีอิสรภาพในการได้เลือก ถ้าผู้ใหญ่ใช้อำนาจจะทำให้เด็กขาดอิสรภาพในการเติบโต ประเวศ วะสี (2546) ได้กล่าวไว้ว่าเด็กต้องมีอิสรภาพที่จะเติบโต freedom to grow ต้นข้าวที่เบียดเสียด ยัดเยียด ต้นเล็กและให้รวงน้อย เพราะขาดอิสรภาพในการโต ต่างจากต้นข้าวที่แต่ละต้นอยู่ห่างกัน ที่ต้นจะใหญ่ รวงใหญ่ เมล็ดมาก เพราะมีอิสรภาพที่จะเติบโต

ในการประชุมและพัฒนาหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ (2539) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตที่จะต้องมองใน สามมิติ คือมิติทางร่างกาย มิติทางด้านจิตใจ และ มิติทางปัญญา มิติทางร่างกาย คือจะต้องแข็งแรง รูปร่างและสมรรถภาพทางร่างกายสมบูรณ์ มิติทางจิตใจ คือจะต้องมีจริยธรรมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ รักและเห็นคุณค่าศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีมนุษยสัมพันธ์ดี รักความก้าวหน้า ส่วนมิติทางปัญญา คือจะต้องมีความรู้ใน ศาสตร์วิชาชีพ มีความรู้กว้างขวางหลายศาสตร์ รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ สนใจ ใฝ่เรียนใฝ่รู้ มีทักษะในการแก้ปัญหาและการปรับตัวอนุรักษ์ดูแลสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สามารถปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้นเด็กไทยควรจะต้องมีรากฐานและลักษณะชีวิตที่ดี ศ.ดร. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวถึง ลักษณะชีวิตที่ดีที่น่าพาสู่ความสำเร็จ 20 ประการได้แก่ ความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร การรู้จักบังคับ ตน ความซื่อตรง และเที่ยงธรรม ความรับผิดชอบ คำพูดและความคิดแง่บวก ความรอบคอบ

ความยุติธรรม ความกล้าหาญ ความเสียสละ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีวิสัยทัศน์ ความซื่อสัตย์ การรักษาคำพูด ความมีวินัย ความถ่อมใจ ความเอาจริงเอาจัง ความอดทนพากเพียร การกระทำดีเลิศทุกเวลา ความไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น และการมีมนุษยสัมพันธ์ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังจะส่งผลให้เด็กประสบความสำเร็จในชีวิตได้ แต่จะอย่างไรให้ พ่อแม่ ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ได้อบรมเลี้ยงดูลูกอย่างเหมาะสมและพอดี

ในการพัฒนาเด็กให้เป็นคนเก่ง คนดี และคนมีความสุขนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครอง โรงเรียนและสังคมแวดล้อม โดยจะต้องส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการแสดงออก เปิดโอกาสให้เด็กตัดสินใจด้วยตนเอง สนุกสนานกับกิจกรรมและเสริมสร้างประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ สอนให้ลูกมีความมุ่งมั่น เพื่อให้เกิดสิ่งดี ๆ ในชีวิต โดยให้มีความขยัน อดทน เป็นนิสัย ให้มีความสุขจากการช่วยเหลือเอื้ออาทรและร่วมมือร่วมใจให้มีความรับผิดชอบ ตามข้อตกลงต่าง ๆ ของสังคม เพื่อเป็นการส่งเสริมการมีวินัยในตนเอง สำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ลูกไม่ได้เกิดมาเพื่อชดเชยสิ่งที่พ่อแม่ขาดและไม่ได้เกิดมาเพื่อสนองความพร่องและความต้องการของพ่อแม่ แต่ลูกเกิดมาเพื่อที่จะเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เต็มตามศักยภาพ มีอิสรภาพ คนทุกคนในสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กจะต้องมีจิตสำนึกที่ดีและปลูกฝังถ่ายทอดสิ่งดี ๆ ให้กับเด็ก ในฐานะนักการศึกษาทางด้านปฐมวัย จะต้องมีส่วนช่วยในกากรปลูกฝังทัศนคติในการอบรมเลี้ยงดูลูกที่ถูกต้องให้เข้าไปในจิตใจของพ่อแม่ เปลี่ยนวิธีคิดและมุมมองในการอบรมเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ พ่อแม่ทุกคนรักลูก ต้องการให้ลูกเติบโตและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้อย่างมีความสุข ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่ควรจะต้องหันกลับมามองในตัวของตัวเองด้วยมุมมองใหม่ ฟังและสังเกตเข้าไปในตัวลูกว่าลูกแต่ละคนต้องการอะไร เด็กแต่ละคนมีความต้องการ มีความสามารถและมีความแตกต่างระหว่างบุคคล พ่อแม่ที่มีความรักและความเข้าใจและพร้อมที่จะเป็นผู้ให้ของลูกที่แท้จริงแล้ว จะต้องมีความมีสติ มีทัศนคติ มีความรักความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกอย่างสมดุลและพอดี ด้วยสติและสร้างคามมั่นคงทางจิตใจให้กับลูกได้

รายการอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.(2545).ลักษณะชีวิตฐานรากนำลูกสู่ความสำเร็จ.แม่และเด็ก (ปีที่ 26 ฉบับที่ 358 มกราคม).109-111.

ประเวศ วะสี.(2546).ปฏิวัติเงื่อนไขการปฏิรูประบบสุขภาพ.หมอชาวบ้าน (ปีที่ 24 ฉบับที่ 286 กุมภาพันธ์).กรุงเทพมหานคร.

โสรัจ โปธิแก้ว .(2541).แห่งความเข้าใจชีวิตและการศึกษาที่แท้(พิมพ์ครั้งที่ 2).กรุงเทพมหานคร: มุลนิธิโกลดคิมทอง.